

XVIe Congrès de la Conférence des Cours constitutionnelles européennes
XVIth Congress of the Conference of European Constitutional Courts
XVI. Kongress der Konferenz der Europäischen Verfassungsgerichte
XVI Конгресс Конференции европейских конституционных судов

**Rapport national / National report / Landesbericht /
национальный доклад**

MONTÉNÉGRO / MONTENEGRO / MONTENEGRO / ЧЕРНОГОРИЯ

**The Constitutional Court of Montenegro
Ustavni sud Crne Gore**

**langue maternelle / native language /
Muttersprache / родной язык**

C R N A G O R A

USTAVNI SUD

ODGOVORI NA UPITNIK ZA XVI. KONGRES KONFERENCIJE EVROPSKIH
USTAVNIH SUDOVA

(Beč, 12. – 14. maja 2014.)

Predmet:

"Saradnja ustavnih sudova u Evropi - trenutno stanje i perspektive"

"Cooperation of Constitutional Courts in Europe – Current Situation and
Perspectives"

Podgorica, novembar 2013.

I. USTAVNI SUDOVI IZMEĐU USTAVNOG I EVROPSKOG PRAVA

1. Je li Ustavni sud Crne Gore u obavljanju svojih poslova zakonom obavezan uzeti u obzir evropsko pravo?

Ustavni sud svoj rad zasniva na odredbama Ustava¹ i Zakona o Ustavnom sudu².

Odredbama čl. 17. i 56. Ustava utvrđeno je da se prava i slobode ostvaruju na osnovu Ustava i potvrđenih međunarodnih sporazuma i da svako ima pravo obraćanja međunarodnim organizacijama radi zaštite svojih prava i sloboda zajemčenih Ustavom. Ustavom je, takođe, utvrđeno da sud sudi na osnovu Ustava, zakona i potvrđenih i objavljenih međunarodnih ugovora³.

U Crnoj Gori ne postoji poseban zakon koji obavezuje Ustavni sud da prilikom obavljanja svojih nadležnosti uzme u obzir evropsko pravo. S toga, Ustavni sud nije formalno-pravno obavezan da primjenjuje komunitarno pravo u svom radu, jer Crna Gora nije članica Evropske unije.

2. Postoje li neki primjeri pozivanja na međunarodne izvore prava kao npr:

2.1. Evropsku konvenciju o ljudskim pravima

2.2. Povelju o osnovnim pravima Evropske unije

2.3. Ostale instrumente međunarodnog prava na evropskom nivou

2.4. Ostale instrumente međunarodnog prava na međunarodnom nivou.

Crna Gora je 11. maja 2007 godine.⁴ postala 47-a punopravna, članica Savjeta Evrope.

Prema Rezoluciji Odbora ministara Savjeta Evrope, sa dopunske - 994. sjednice od 9. maja 2007. godine,⁵ Crna Gora se smatra članicom Konvencije, s dejstvom od 6.juna. 2006. godine. tj. od proglašenja nezavisnosti. Prilikom polaganja isprava o ratifikaciji Konvencije od 3. marta. 2004

¹ proglašen 22..oktobra 2007. godine.

² „Službeni list Crne Gore”, br. 64/08., 46/13. i 51/13.

³ Član 118.

⁴ Council of Europe. Members, <http://www.coe.int/lportal/web/coe-portal/country/montenegro?dynLink=true&layoutId=157&dlgroupId=10226&fromArticleId=> (pristup: 12.6.2011.).

⁵ U Rezoluciji CM/Res(2007)7 od 9. 5. 2007. CoM istaknuo je: "Imajući u vidu Odluku o proglašenju nezavisnosti Republike Crne Gore, iz pisma od 6. 6. 2006. vezanog uz Konvencije kojih je Državna zajednica Srbije i Crne Gore bila stranka ili potpisnica, potvrđenog pismom od 23. 3. 2007., te odluku Odbora ministara prema kojoj je Crna Gora, s retroaktivnim dejstvom od 6. juna 2006., (od Odluke o proglašenju nezavisnosti Republike Crne Gore),, članica Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i Protokola br. 1, 4, 6, 7, 12, 14 uz Konvenciju ..."

godine, smatra se takođe, da je Crna Gora priložila i deklaraciju u vezi s čl. 57. Konvencije te rezerve u odnosu na čl. 5. i 6. Konvencije.

Međutim, Evropski sud za ljudska prava je utvrdio drugačije vremensko važenje Konvencije u odnosu na Crnu Goru *ratione temporis i ratione personae*. Naime u predmetu *Bijelić protiv Crne Gore i Srbije* (presuda, 28. 4. 2009., zahtjev br. 11890/05)⁶, Evropski sud je utvrdio da se vremensko važenje Konvencije u odnosu na Crnu Goru računa od 3. marta. 2004 godine, to jest od dana ratifikacije Konvencije od strane bivše Državne zajednice Srbija i Crna Gora.

Na ovaj način, primjena Konvencije a time i jurisdikcija Evropskog suda, u odnosu na Crnu Goru, proteže se retroaktivno do 3. marta. 2004. godine, a ne od njenog pristupanja Savjetu Evrope (tj. od 11. maja 2007. godine), čime je pred Ustavni sud, postavljen veliki zahtjev - ocjene usklađenosti pravnog poretka Crne Gore za taj period.

Evropska konvencija, kao ratifikovani međunarodni sporazum zajedno sa principom demokratije, vladavine prava i slobodnih izbora, sastavni je dio unutrašnjeg pravnog poretka, samim tim direktno je primjenjiva i saglasno Ustavu, hijerarhijski je iznad drugih zakona.

Prava i slobode predviđeni u Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i u njenim protokolima neposredno se primjenjuju ukoliko su odnose uređuju drugačije od unutrašnjeg zakonodavstva.

Ustav Crne Gore iz 2007.godine, po prvi put izričito utvrđuje da su „potvrđeni i objavljeni međunarodni ugovori i opšte prihvaćena pravila međunarodnog prava, sastavni dio unutrašnjeg

⁶ 69. “. .s obzirom na praktične uslove propisane članom 46 Konvencije, kao i principa da osnovna prava koja su zaštićena međunarodnim ugovorima o ljudskim pravima treba uistinu da pripadaju pojedincima koji žive na eritoriji dotične države potpisnice, bez obzira na njen kasniji raspad ili sukcesiju (v. mutatis mutandis, stav 58 ove Presude), Sud je mišljenja da treba smatrati da su i Konvencija i Protokol br. 1 bili stalno na snazi u odnosu na Crnu Goru od 3. marta 2004. godine, između 3. marta 2004. godine i 5. juna 2006. godine, kao i nakon toga (v. stavove 53-56 ranije u tekstu ove Presude)“.

70.“... s obzirom na činjenicu da je sporni postupak bio isključivo u nadležnosti nadležnih organa Crne Gore, Sud, ne prejudicirajući meritum predmeta, smatra da su pritužbe podnosilaca predstavke u odnosu na Crnu Goru usklađene *ratione personae* sa odredbama Konvencije i Protokola br. 1 uz Konvenciju. Iz istog razloga, međutim, njihove pritužbe u odnosu na Srbiju nisu usklađene *ratione personae* u smislu značenja člana 35 stav 3 i moraju se odbaciti prema članu 35 stav 4 Konvencije.“

prevod: Vrhovni sud Crne Gore,-[http:// www.vrhsudcg.gov.me/LinkClick.aspx?fileticket =-TfzryLFPZE%3D&tabid=82&mid=498](http://www.vrhsudcg.gov.me/LinkClick.aspx?fileticket=-TfzryLFPZE%3D&tabid=82&mid=498) (pristup:12. 6. 2011.).

pravnog poretka; da imaju primat nad domaćim zakonodavstvom i da se neposredno primjenjuju, kad odnose uređuju drukčije od unutrašnjeg zakonodavstva“⁷.

Takođe u dijelu Ustava posvećenom ustavnosti i zakonitosti utvrđeno je da zakon mora biti saglasan s Ustavom i potvrđenim međunarodnim ugovorima, a drugi propis mora biti saglasan sa Ustavom i zakonom⁸. Nadležnost Ustavnog suda, u oblasti apstraktne kontrole proširena je na odlučivanje o saglasnosti zakona sa Ustavom i potvrđenim i objavljenim međunarodnim ugovorima⁹.

3. Postoje li neke posebne odredbe ustavnog prava koje Ustavnom sudu Crne Gore nameću zakonsku obvezu da uzima u obzir odluke Evropskog suda pravde?

Ne postoje odredbe Ustava, niti zakona koje nameću obvezu uzimanja u obzir odluka Evropskog suda pravde.

4. Da li na praksu Ustavnog suda Crne Gore ima uticaja praksa Evropskog suda pravde?

Nema direktnog uticaja, ali Ustavni sud, zavisno od interesa za rad, prati praksu tog suda.

5. Poziva li se Ustavni sud Crne Gore u svojim odlukama redovno poziva na praksu Suda pravde Evropske unije i/ili Evropskog suda za ljudska prava? Koji su najznačajniji primjeri?

Da. Ustavni sud se u svojim odlukama, zavisno od nadležnosti, redovno poziva na jurisprudenciju Evropskog suda, ali se do sada nije pozivao na praksu Evropskog suda pravde, budući da Crna Gora nije članica Evropske Unije.

Ustavni sud ispunjava dva osnovna zadatka ustavnog sudstva: *zaštitu ustavnosti i institucionalni je garant zaštite ljudskih prava i sloboda.*

U dosadašnjoj praksi Ustavni je sud primjenjivao međunarodne akte, Evropsku konvenciju i pravne stavove Evropskog suda za ljudska prava na dva načina:

1. neposrednom primjenom relevantne odredbe međunarodnih akata i Konvencije tumačene u skladu s pravnim shvatanjima Evropskog suda za ljudska prava i

2. prihvatanjem tumačenja sadržaja i opsega pojedinih pravnih načela i instituta na način na koji ih je primjenom Konvencije u svojoj praksi protumačio Evropski sud za ljudska prava

⁷ Član 9.

⁸ član 145. Ustava.

⁹ član 149. stav 1. tačka 1. Ustava.

Praksa Evropskog suda za ljudska prava, poslužila je Ustavnom sudu da kroz niz odluka u području apstraktne kontrole ustavnosti i zakonitosti¹⁰ koristi ustavnu interpretaciju i unutar nje oblikuje praksu primjene konvencijskih načela (vladavine prava, proporcionalnosti, zabrane diskriminacije, jednakosti, osnovnih ljudskih prava i sloboda, manjinskih prava ...).

6. Postoje li neka odstupanja u odlukama Ustavnog suda Crne Gore i evropskih sudova?

¹⁰ APSTRAKTNA KONTROLA

Primjer 1.- Odluka U.br.67/09., 17. jul 2009. godine,- ocjena ustavnosti odredaba čl. 3. i 5. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o štrajku (»Službeni list Crne Gore«, br. 49/08.), Ustavni sud je utvrdio

„ (...) Iz citirane odredbe Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda proizi da je isključiva nadležnost države regulisanje načina ostvarivanja prava na slobodu mirnog okupljanja i slobodu udruživanja sa drugima odnosno da se nacionalnom zakonodavstvu prepušta regulisanje načina ostvarivanja tog prava, s tim što se ne sprečava da se vršenje ovih prava od strane članova oružanih snaga, policije ili državne uprave, mogu zakonski ograničiti, u cilju zaštite javnog interesa, ako bi se na taj način ugrozili interesi građana, nacionalna bezbjednost, bezbjednost lica i imovine, kao i funkcionisanje organa vlasti. To potvrđuju i Evropska socijalna povelja kojom je propisano pravo na štrajk, imajući u vidu obaveze koje proističu iz domaćih propisa i kolektivnih ugovora, da će se internim pravim sistemom utvrditi pod kojim uslovima i u kojoj mjeri će se pravo na štrajk primjenjivati na zaposlene u vojsci, policiji i državnim organima a odredbom člana 8 stav 1 tačka d Međunarodnog pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima propisano je da se pravo na štrajk priznaje tako što se ostvaruje prema zakonima svake zemlje, dok je odredbom člana 8 stav 2 propisano da se ne sprečava da se vršenje ovih prava od strane članova oružanih snaga, policije ili državne uprave, podvrgne zakonskim ograničenjima. Polazeći od navedenih ustavnih normi po ocjeni Ustavnog suda, osporene zakonske odredbe nijesu nesaglasne sa Ustavom Crne Gore i Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. Naime, propisujući ograničenje prava na štrajk određenim kategorijama zaposlenih, zakonodavac se kretao u okviru ovlaštenja propisanih Ustavom i Evropskom konvencijom, jer je obim ograničenja u srazmjeri sa ciljem zbog kojeg je to ograničenje propisano...“.

Primjer 2.-- Odluka U. br.111/08., 28. januar 2010. godine,- ocjena ustavnosti odredaba člana 8 stav 1 tačka 6 Zakona o crnogorskom državljanstvu (»Službeni list Crne Gore«, br.13/08) , Ustavni sud je utvrdio:

„...Evropski sud za ljudska prava diskriminaciju, prema opštem pravilu razvijenom u praksi, označava kao različit tretman istih ili sličnih slučajeva, kada za to nema razumnog i objektivnog opravdanja, odnosno, ako ne postoji legitiman cilj kome se teži, ili ne postoji srazmjera (proporcionalnost) između cilja i načina na koji se ovaj legitimni cilj želi postići. Dakle, po praksi Evropskog suda, kao i Komiteta UN za ljudska prava, ispitivanje diskriminatornog karaktera nekog pravnog ili faktičkog akta odvija se u dvije faze: ispitivanje utvrđivanja postojanja različitog normiranja ili postupanja prema licima u istim ili sličnim situacijama i postojanja eventualnog objektivnog i razumnog opravdanja za takvo razlikovanje. Osporena odredba Zakona, po ocjeni Ustavnog suda, ne sadrži navedena diskriminatorna ograničenja u odnosu na Ustav Crne Gore, niti u smislu u kojem Evropski sud za ljudska prava tumači ograničenja, jer se njome ne pravi bilo kakvo razlikovanje po ličnim svojstvima lica koja podnose zahtjev za prijem u crnogorsko državljanstvo, pa ni po osnovu jezika kojim govore...“.

Primjer 3. - Odluka U-I br. 27/10, 30/10 i 34/10., 24. mart 2011. godine, ocjena ustavnosti odredaba člana 11. Opšteg zakona o obrazovanju i vaspitanju (»Službeni list Republike Crne Gore«, br.64/02., 31/05. i 49/07. i »Službeni list Crne Gore«, br.45/10.), Ustavni sud je utvrdio:

„Prava i slobode, u Crnoj Gori ostvaruju se na osnovu Ustava, potvrđenih i objavljenih međunarodnih ugovora i opšteprihvaćenih pravila međunarodnog prava i zakona. U konkretnom slučaju osporenim, različitim tretmanom, odnosno propisivanjem obaveze da se u sredinama u kojima većinu ili značajan dio stanovništva čine pripadnici manjinskih naroda, i drugih manjinskih nacionalnih zajednica nastava izvodi i na jeziku pripadnika tih manjinskih naroda, odnosno manjinskih nacionalnih zajednica, upravo se uspostavlja njihova jednakost u procesu opšteg obrazovanja. Prema izričitoj ustavnoj odredbi (član 8. stav 2.) posebne mjere koje se preduzimaju radi otklanjanja faktičke nejednakosti ne smatraju se diskriminacijom jer te mjere u povoljniji položaj stavljaju lica ili grupe lica koja se nalaze u nejednakom položaju sa drugima. S obzirom da se pripadnici manjina razlikuju od većinskog stanovništva dosljedna primjena principa jednakosti, u konkretnom slučaju, dovela bi ih u neravnopravan položaj. Osporeno zakonsko rješenje, po ocjeni Ustavnog suda, u saglasnosti je sa citiranom odredbom člana 3. stav 1. Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina, koja propisuje da svaki pripadnik nacionalne manjine ima pravo da se prema njemu kao takvom ophode, kao i sa odredbama čl. 1. i 2. Evropske povelje o regionalnim i manjinskim jezicima, kojima su definisani teritorijalni i manjinski jezici, odnosno utvrđene obaveze država ugovornica o primjeni tog akta...“.

Ustavni sud je i prije primjene Konvencije a time i jurisdikcije Evropskog suda, u odnosu na Crnu Goru, nastojao da svoju praksu odlučivanja uskladi sa konvencijskim zahtjevima.

Svoju praksu odlučivanja, posebno u postupku po ustavnim žalbama Ustavni sud, zasniva na praksi i standardima Evropskog suda za ljudska prava¹¹ (nezavisno od toga da li se radi o usvajanju, odbijanju ili odbacivanju ustavne žalbe).

Primjer 4.-Odluka U br. 90-08. i 96-08., 18. jul 2013. godine. ocjena ustavnosti odredbe člana 230. stav 2. Zakonika o krivičnom postupku ("Službeni list Republike Crne Gore", br. 71/03. i 47/06.). Ustavni sud je utvrdio da, odredbe člana 230. stav 2. Zakonika u dijelu koji glasi: "da od pravnog lica koje pruža telekomunikacijske usluge zatraži provjeru identičnosti telekomunikacijskih adresa koje su u određenom vremenu uspostavile vezu", u vrijeme važenja, nije bila u saglasnosti s Ustavom Crne Gore:

„1.14.3. S obzirom na to da policija, kao organ uprave, mjere provođenja posebnih istražnih radnji u prekrivičnom postupku, može vršiti bez prethodno pribavljene odluke suda, Ustavni sud je ocijenio da se osporenim dijelom odredbe člana 230. stav 2. Zakonika, narušava nepovredivost prava tajnosti telefonskih razgovora (bez uvida u njihov sadržaj), odnosno tajnost sredstava komunikacije korisnika komunikacionih mreža, zajemčena odredbom člana 42. stav. 1. Ustava i omogućava „proizvoljno miješanje javnih vlasti“ u pravo na privatnost, suprotno odredbama člana 8. stav 2. Evropske konvencije.

1.15. Osim toga, Ustavni sud je ocijenio da se osporenim propisivanjem, narušava nepovredivost prava tajnosti telefonskih razgovora, ne samo lica za koje postoje "osnovi sumnje" (..), već posredno i svakog trećeg lica (protiv kojeg nijesu određene mjere tajnog nadzora), sa kojim to lice ostvaruje kontakt putem telefona.

1.15.1. Pred Evropskim sudom, usvojen je i posebno razrađen pristup dokazima dobijenim primjenom posebnih istražnih radnji (telefonsko prisluškivanje), u predmetu *Kruslin protiv Francuske*¹¹. Krivično odjeljenje Žalbenog suda u Tuluzu (1985. godine), podnosioca predstavke osudilo je (za pomaganje i posticanje na ubistvo, tešku krađu i pokušaj teške krađe)¹¹, na osnovu posrednih dokaza (snimljenih telefonskih razgovora u vezi sa krivičnim postupkom protiv drugog lica). Evropski sud je ocijenio:

"26. Iako je telefonska linija koja se prisluškivala pripadala g. Terrieuxu, policija je uhvatila i snimila nekoliko razgovora podnosioca predstavke, a jedan od njih je doveo do pokretanja postupka protiv njega (vidi stavove 9.-10. gore). Telefonsko prisluškivanje, prema tome, predstavlja "miješanje od strane javne vlasti" u uživanje prava podnosioca predstavke da se poštuje njegova "prepiska" i njegov "privatni život" (v. presudu od 8.septembra 1978. god. u predmetu *Klass i drugi*, serija A br. 28, str. 21, stav 41, i presudu od 2. avgusta 1984. godine u predmetu *Malone*, serija A br. 82, str. 30, stav 64). Vlada ovo nije osporavala).

Takvo miješanje je suprotno članu 8. osim ako nije "u skladu sa zakonom", ako ne slijedi jedan ili više legitimnih ciljeva navedenih u stavu 2. i nadalje, ako nije "neophodno u demokratskom društvu" da bi se oni postigli.

27. Izraz "u skladu sa zakonom", u značenju člana 8. stav 2., zahtijeva prvo da pobijana mjera treba imati neki osnov u domaćem pravu; on isto tako upućuje na kvalitet zakona u pitanju, tražeći da zakon bude dostupan osobama kojih se tiče, koje opet moraju biti u mogućnosti da predvide njegove posljedice po njih, te da zakon bude kompatibilan sa principom vladavine prava."

1.15. Osim toga, Ustavni sud je ocijenio da se osporenim propisivanjem, narušava nepovredivost prava tajnosti telefonskih razgovora, ne samo lica za koje postoje "osnovi sumnje" (..), već posredno i svakog trećeg lica (protiv kojeg nijesu određene mjere tajnog nadzora), sa kojim to lice ostvaruje kontakt putem telefona.

1.15.1. Pred Evropskim sudom, usvojen je i posebno razrađen pristup dokazima dobijenim primjenom posebnih istražnih radnji (telefonsko prisluškivanje), u predmetu *Kruslin protiv Francuske*¹¹. Krivično odjeljenje Žalbenog suda u Tuluzu (1985. godine), podnosioca predstavke osudilo je (za pomaganje i posticanje na ubistvo, tešku krađu i pokušaj teške krađe)¹¹, na osnovu posrednih dokaza (snimljenih telefonskih razgovora u vezi sa krivičnim postupkom protiv drugog lica). Evropski sud je ocijenio:

1.16. Polazeći od navedenog, Ustavni sud je utvrdio da policija, bez odgovarajuće odluke suda, nema pravo na dobijanje podataka iz sfere privatnih komunikacija, od telekomunikacionih operatora o korisnicima njihovih usluga - protiv kojih nijesu određene mjere tajnog nadzora ("treća lica"), o obavljenoj komunikaciji i vremenu uspostavljanja veze, jer i ti podaci predstavljaju integralni element zaštićene tajnosti komunikacije putem telefona, zbog čega osporena odredba Zakona i sa tog razloga nije u saglasnosti s odredbama člana 42. Ustava.

1.17. Prihvatajući dinamičku i evolutivnu interpretaciju "krivičnih" odredaba Ustava koja uvažavaju promijenjene životne okolnosti i potrebu stalnog unaprjeđenja crnogorskog krivičnog procesnog prava, u skladu s relevantnim evropskim pravnim standardima i savremenom državnom krivičnom politikom, čiji se ciljevi stalno usklađuju s promjenama na nacionalnom, regionalnom i (evropskom) globalnom nivou, Ustavni sud je utvrdio da dio osporene odredbe člana 230. stav 2. Zakonika, u vrijeme važenja nije bio u saglasnosti s odredbom člana 42. Ustava i odredbama člana 8. Evropske konvencije.

11 POSTUPAK PO USTAVNIM ŽALBAMA:

I. ČLAN 5. STAV 3. EVROPSKE KONVENCIJE

Primjer 1. - Odluka UŽ-III br. 348/11., 20. jun 2011. godine - (osnovana sumnja kao pravni osnov za produženje pritvora).

Ustavni sud je usvojio ustavnu žalbu:

"8. Evropski sud za ljudska prava je u tom smislu, u presudi *W. v. protiv Švajcarske*, od 26. novembra 1992. godine, izrazio pravno stanovište prema kojem opravdanost produženja pritvora zavisi od okolnosti konkretnog slučaja koje okolnosti moraju da budu takve da upućuju na postojanje opšteg (javnog) interesa koji je tako važan i značajan da, uprkos pretpostavci nevinosti, preteže nad principom poštovanja slobode pojedinca. Iz toga proizilazi i zahtjev da je u rješenju u kojem se određuje produženje pritvora, kao zakonska mjera kojom se oduzima osnovno ljudsko pravo na ličnu slobodu u periodu prije donošenja pravosnažne sudske presude o krivici pritvorenika, nadležni sud dužan navesti i potpuno obrazložiti relevantne i dovoljne razloge na osnovu kojih se dalje produženje pritvora može ocijeniti opravdanim i nužnim. Sud je dužan pažljivo ispitati opravdanost produženja pritvora s obzirom na okolnosti svakog konkretnog slučaja, odnosno u svakom konkretnom slučaju utvrditi i navesti dalje postojanje zakonske osnove za pritvor, te detaljno obrazložiti razloge zbog kojih smatra da legalni i legitimni ciljevi pritvora i dalje postoje.

Ustavni sud podsjeća i na pravni stav Evropskog suda u primjeni člana 5 stav 3 Evropske konvencije. Prema stavu Evropskog suda, osnovanost sumnje, ma o kako se teškom krivičnom djelu radi, nakon proteka vremena sama za sebe nije dovoljan pravni osnov za produženje pritvora. U presudi *Kemmache v. France* od 21. oktobra 1991. godine sadržano je sljedeće pravno mišljenje: u slučaju kad je pritvor utemeljen na osnovanoj sumnji da je pritvorena osoba počinila krivično djelo, dalje postojanje te sumnje, nakon proteka određenog vremena, nije više dovoljno. U tom slučaju, treba utvrditi poziva li se sudska vlast na neke druge razloge koji opravdavaju dalje lišavanje slobode. U slučaju procjene da su ti razlozi relevantni i dovoljni, potrebno je dalje ispitati i činjenicu jesu li nadležni sudovi postupali s naročitom pažnjom u vođenju postupka. Navedeni pravni stav Evropskog suda ponovljen je i u presudi *Nikolova v. Bulgaria*, od 5. marta 1999. godine, kao i u mnogim drugim presudama."

II. ČLAN 6. STAV 1. KONVENCIJE

Primjer 2. - Odluka UŽ-III br. 263/10., 18. jun 2013. godine - (arbitrama primjena materijalnog prava). Ustavni sud je usvojio ustavnu žalbu:

"8. Ustavni sud ukazuje na praksu Evropskog suda i Ustavnog suda, prema kojoj nije zadatak ovih sudova preispitivanje zaključaka redovnih sudova u pogledu činjeničnog stanja i primjene materijalnog prava (Evropski sud, *Pronina protiv Ukrajine* – Odluka o dopustivosti br. 63566/00, od 18. juna 2006. godine), osim u slučajevima u kojima su odluke nižih sudova povrijedile ustavna prava, ili zanemarile ta prava, ili ako je primjena zakona bila proizvoljna ili diskriminatorna, ukoliko su povrijeđena procesna prava (pravo na pravično suđenje, pravo na pristup sudu, pravo na djelotvoran pravni lijek i dr.)."

Primjer 3 - Odluka UŽ - III br. 617/11, 12. januar 2012. godine - (nepriistrasnost suda). Ustavni sud je usvojio ustavnu žalbu:

"11...Ustavni sud ističe da je postojanje procedure za osiguravanje nepriistrasnosti suda, odnosno pravila koja se tiču izuzeća sudija u određenim slučajevima, relevantan faktor koji se mora uzeti u obzir. Prema pravnoj praksi Evropskog suda za ljudska prava postojanje ovakvih pravila u relevantnom zakonu pokazuje nastojanje zakonodavca da otkloni razumnu sumnju u nepriistrasnost sudija i sudova, odnosno predstavlja pokušaj da se nepriistrasnost osigura eliminisanjem uzroka koji bi mogli rezultirati takvom sumnjom. U skladu sa navedenim, propust da se poštuju pravila o izuzeću sudija može značiti da je postupak vodio sud čija se nepriistrasnost može dovesti u sumnju (Evropski sud, *Mežnarić protiv Hrvatske*, br.71615/01 stav 27, presuda od 15. jula 2005. godine). Postojanje nepriistrasnosti se, u svrhu člana 6 stav 1 Evropske konvencije, mora ocijeniti prema subjektivnom testu. To znači da treba utvrditi da li postoje lične predrasude sudije koji je sudio u određenom predmetu. Takođe, postojanje nepriistrasnosti se ocjenjuje i prema objektivnom testu, što znači da se utvrđuje da li je sud, između ostalog i svojim sastavom, pružio dovoljne garancije da se isključi opravdana sumnja u vezi sa njegovom nepriistrasnošću (Mežnarić, stav 29)."

Primjer 4 - Odluka UŽ-III br. 451/10., 18. jul 2013. godine - (načelo pravne sigurnosti). Ustavni sud je usvojio ustavnu žalbu:

"8... Ustavni sud napominje da je prema stavu Evropskog suda za ljudska prava, zauzetom u odluci broj: 48101/07 od 1. jula 2010. §44 - *Vusić protiv Republike Hrvatske*:"... jedno od temeljnih vidova vladavine prava načelo pravne sigurnosti, načelo koje je implicitno sadržano u Konvenciji (vidi *Beian v. Romania* (no. 1), br. 30658/05, § 39, ECHR 2007-XIII (izvadci)). U kontekstu člana 6. stav 1. Konvencije država ima obavezu organizovati svoj pravni sistem na način da se izbjegne donošenje protivrječnih presuda (vidi predmet *Vrioni and Others protiv Albanije*, br. 2141/03, stavak 58, 24. ožujka 2009. i naprijed citirani predmet *Mullai and Others*, stavak 86.) i da protivrječne odluke u sličnim predmetima, mogu, u odsutnosti mehanizma koji osigurava dosljednost, dovesti do povrede načela pravne sigurnosti svojstvenog tom članu (vidi, na primjer, predmete *Beian protiv Rumunjske* (br. 1), br. 30658/05, stavci 36.-39., ECHR 2007-XIII; *Tudor Tudor protiv Rumunjske*, br. 21911/03, stavak 29., 24. marta 2009., te *lordan lordanov and Others protiv Bugarske*, br. 23530/02, stavci 47.-53., 2. jula 2009.). Prema stanovištu Evropskog suda, koje podržava Ustavni sud određene razlike u tumačenju i primjeni prava predstavljaju neodvojivu osobinu svakog sudskog sistema koji je zasnovan na mreži sudskih i žalbenih sudova koji imaju nadležnost na određenom području. Međutim, kada protivrječna tumačenja proizilaze iz iste nadležnosti suda i uključuju nekonzistentne odluke po zahtjevima više lica koja se nalaze u identičnoj situaciji, rezultat će biti stvaranje kontinuirane nesigurnosti što za posljedicu

ima umanjeno povjerenje u pravosuđe, a koje čini jednu od suštinskih komponenti države zasnovane na vladavini prava (vidi, Evropski sud Vinčić i drugi protiv Srbije, presuda od 2.marta 2010.g., stav 56). Zatim, uloga višeg suda u državi je upravo da rješava sukob sudske prakse, izbjegne razilaženje i osigura jednoobraznu primjenu prava (vidi Evropski sud, Vusić protiv Hrvatske, aplikacija broj 48101/07, presuda od 1.oktobra 2010.godine, stav 45; Zielinski i Pradal i Gonzales i ostali protiv Francuske (GZ), broj 24846/94 i 34165/96 od 34173/96, STAV 59 echr 1999-VII)."

Primjer 5 - Odluka UŽ-III br. 233/10., 27. novembar 2012. godine - ustavna žalba (pravo na pristup sudu). Ustavni sud je usvojio ustavnu žalbu:

"8. Pravičnost postupka ocjenjuje se na osnovu postupka kao cjeline (Evropski sud za ljudska prava, Barbera, Messeque i Jabardo protiv Španije, presuda od 6. decembra 1988.godine, serija A, broj 146, stav 68). Nedostatak u jednoj fazi postupka može se osporavati i ispraviti u drugoj, narednoj fazi postupka. Pravo na pravični postupak obavezuje sud da predoči razloge presude koji strankama omogućavaju da djelotvorno koriste raspoložive pravne lijekove. Princip pravičnog suđenja, takođe, zahtijeva da se sud pozove na određenu pravnu normu, jer pravna osnova presude ne smije da bude proizvoljna tj.van konkretnog predmeta."

III. ČLAN 6. STAV 2. KONVENCIJE

Primjer 6 - Odluka UŽ-III br. 464/11., 10. oktobar 2011. godine - ustavna žalba (pretpostavka nevinosti). Ustavni sud je usvojio ustavnu žalbu:

"10... Međutim, Ustavni sud podsjeća da je prema praksi Evropskog suda za ljudska prava, pretpostavka nevinosti, kao jedan od aspekata prava na pravično suđenje (član 6 stav 2 Evropske konvencije) prekšena ako sudska odluka koja se odnosi na podnosioca žalbe odražava stav da je on kriv, a da prije toga njegova krivica nije dokazana u skladu sa zakonom, a naročito ako nije imao priliku da iskoristi svoje pravo na odbranu. Pretpostavka nevinosti u slučaju krivične optužbe primjenjuje se na cijeli postupak, a ne samo na razmatranje merituma optužbe (presuda u predmetu Minelli protiv Švajcarske, od 25. marta 1983, Serija A Br. 62, stav 30, presuda Sekanina protiv Austrije, od 25. avgusta 1993, Serija A Br.266-A i presuda Allenet de Ribemont protiv Francuske, od 10. februara 1995, Serija A br.308). Evropski sud u predmetu Matijašević protiv Srbije (predstavka br.23037/04) navodi da je više puta zabilježeno u sudskoj praksi, da član 6 stav 2 Evropske konvencije reguliše krivični postupak u cjelini "bez obzira na ishod optužbe"; da treba napraviti suštinsku razliku između izjave da je neko samo osumnjičen da je izvršio krivično djelo i jasne sudske objave,

u odsustvu pravosnažne presude da je pojedinac izvršio krivično djelo u pitanju."

Primjer 7 –Rješenje UŽ-III br. 30/11., od 10. mart 2011. godine, (ne radi se o utvrđivanju građanskih prava podnosioca ustavne žalbe, nego o pravu da se krivično gone druga lica, radi kažnjavanja za određeno krivično djelo). Ustavni sud je odbacio ustavnu žalbu:

„...da podnosilac ustavne žalbe, kao oštećeni osporava postupak krivičnog gonjenja protiv drugih lica, odnosno da se u konkretnom slučaju ne radi o utvrđivanju građanskih prava podnosioca ustavne žalbe, nego o pravu da se krivično gone druga lica, radi kažnjavanja za određeno krivično djelo. Prema praksi Evropskog suda za ljudska prava, Evropska konvencija na te slučajeve, u principu, se ne primjenjuje (odluka bivše Evropske komisije za ljudska prava Helmers protiv Švedske, od 9. maja 1989, aplikacija broj 1186/85), a zaštita u krivičnim postupcima garantuje se samo licu protiv koga se »utvrđuje« (...) osnovanost bilo kakve krivične optužbe, odnosno da se samo takvo lice može smatrati žrtvom, u smislu odredbe člana 6 Evropske konvencije... Osporeno rješenje Apelacionog suda Crne Gore, po ocjeni Ustavnog suda, predstavlja procesno rješenje kojim je Sud ocijenio ispunjenost uslova za sprovođenje istrage po neposrednoj optužnici oštećenog, kao tužioca, utvrđenog Rješenjem prvostepenog suda, odnosno da taj akt ne predstavlja pojedinačni pravni akt protiv kojeg bi Ustavni sud bio nadležan za pružanje ustavnosudske zaštite...“

IV. ČLAN 10 KONVENCIJE

Primjer 8. UŽ-III br. 87/09., 19. januar 2012. godine, (sloboda izražavanja). Ustavni sud je usvojio ustavnu žalbu:

“Nacionalni organi, prema shvatanju Evropskog suda za ljudska prava...-”na prvom mjestu moraju da procijene da li postoji „goruća društvena potreba“ da se sloboda izražavanja ograniči i, da prilikom te procjene, oni imaju određeni prostor za slobodnu procjenu (Lindon, Otchakovsky-Laurens i July protiv Francuske [VV], broj 21279/02 i 36448702, stav 45, ECHR 2007-...);-..“u predmetima u vezi sa štampom, prostor za slobodnu procjenu države je ograničen interesom demokratskog društva da obezbijedi i održava slobodnu štampu. Zadatak Suda u sprovođenju njegove funkcije nadzora je da na miješanje na koje se žali, gleda u svjetlu predmeta kao cjeline i utvrdi da li su razlozi koje su nacionalni organi naveli da bi ga opravdali „relevantni i dovoljni“ (Vogt protiv Njemačke, presuda od 26. septembra 1995. godine, serija A broj 323, str. 25 – 26, stav 52; Jerusalem protiv Austrije, broj 26958/95, stav 33, ECHR 2001-II);. -“Sud primjećuje da je u prethodnim slučajevima utvrdio da su opšteuvredljivi izrazi „idiot“ i „fašista“ prihvatljiva kritika u određenim okolnostima (Oberschlick protiv Austrije (broj 2), presuda od 1. jula 1997. godine, Bodrožić protiv Srbije, presuda od 2. juna 2009. godine, predstavka broj 32550/05, stav 51.”

Primjer 9 - Odluka UŽ-III br. 203/10, 18. jul 2013. godine - ustavna žalba (sloboda izražavanja). Ustavni sud je usvojio ustavnu žalbu:

"7...Evropski sud za ljudska prava, svojim odlukama je uspostavio hijerarhiju vrijednosti koje štiti član 10 Evropske konvencije, dajući različitim kategorijama izražavanja različit stepen zaštite. Unutar te hijerarhije, komentari o javnim pitanjima koje daju javne ličnosti ili mediji, predstavljaju najzaštićeniji oblik slobode izražavanja. Kako sud često navodi, sloboda izražavanja koja se jemči članom 10 Evropske konvencije predstavlja jedan od suštinskih temelja jednog demokratskog društva i da prema stavu 2, ona ne važi samo za "informacije" ili "ideje" koje se prihvataju ili smatraju uvredljivim, već i za ono što vrijeđa, šokira ili uznemirava. Sud podsjeća da se takođe mora uzeti u obzir da li se sporni izrazi tiču nečijeg privatnog života ili nečijeg ponašanja u službenom svojstvu (Dalban protiv Rumunije, br.28114/95, stav 50). Evropski sud za ljudska prava u predmetima Lepojić protiv Srbije (13909/05, od 6. novembra 2007. godine, stav 73 i 75) i Šabanović protiv Crne Gore i Srbije (5995/06, od 31. maja 2011. godine, stav 36). S tim u vezi manja su ograničenja prihvatljive kritike koja se odnosi na više državne službenika, koji djeluju u svom zvaničnom svojstvu, nego ona koja se odnose na privatna lica (v. Thoma protiv Luksemburga, br. 38432/97, stav 47, ECHR 2001-III. Pedersen i Baadsgaard protiv Danske, br. 49017/99, stav 80)."

VI. ČLAN 1. PROTOKOLA BR.1 UZ KONVENCIJU

Primjer 10 - Odluka UŽ-III br. 314/10., 21. novembar 2012. godine (pravo na mirno uživanje imovine). Ustavni sud je usvojio ustavnu žalbu:

"6...Prvi i najvažniji zahtjev člana 1 Protokola broj 1 je da svako miješanje državnog organa u mirno uživanje imovine treba da bude zakonito (Evropski sud Bivši kralj Grčke i drugi protiv Grčke (GC) br. 25701/94, st. 79 i 82, ECHR 2000-XII) i da treba slijediti legitimni cilj „u javnom interesu“.

Obustava isplate penzije podnosiocu od strane Republičkog fonda PIO predstavlja miješanje u mirno uživanje njegovo imovine (presuda Evropskog suda za ljudska prava u predmetu Lakićević i ostali protiv Crne Gore i Srbije, predstavka br.27458/06, 37205/06, 37207/06 i 33604/07, od 13. decembra 2011.godine)."

Primjer 11 - Odluka UŽ-III 82/10., 8. jul 2010. godine, Ustavni sud je odbio ustavnu žalbu:

„...Prema praksi Evropskog suda za ljudska prava nije neophodno da domaće pravo priznaje relevantni interes, kao pravo na imovinu. Koncept imovine, u smislu Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (član 1 Protokola 1 uz Konvenciju) je autonoman i podrazumijeva uživanje nekog prava po domaćim zakonima, da bi se ono smatralo pravom s aspekta Konvencije. Štiti se samo pravo na postojeću imovinu, a ne pravo da se stiče imovina inter vivos ili mortis causa. Dakle, pravo na imovinu iz člana 1 Protokola 1 ne garantuje pravo na sticanje imovine (Evropski sud, Van der Mussele protiv Belgije, presuda od 23. novembra 1983. godine, Serija A, broj 70, stav 48), niti se može tumačiti kao ograničenje za državu da zakonima uredi pitanje uslova, pod kojima određena lica mogu ostvarivati određena imovinska prava. »Legitimno očekivanje« na bilo koju »imovinu« ili »dobrak«, prema tom stanovištu mora biti zasnovano na zakonskoj odredbi ili pravnom aktu, koji ima valjani pravni osnov i koji utiče na imovinska prava (Peter Gratzinger i Eva Gratzingerova protiv Češke Republike, odluka Evropskog suda od 10.jula 2002.godine br39794/98, stav 69). Preduslov za razmatranje navoda podnosioca ustavne žalbe u pogledu povrede prava na imovinu je utvrđivanje da li je podnosilac žalbe uopšte imao »imovinu« u smislu odredbe člana 1 Protokola 1. U konkretnom slučaju, Ustavni sud je ocijenio da se »imovina« podnosioca žalbe sastojala u njegovom »legitimnom očekivanju« da će ostvariti pravo svojine na spornoj nepokretnosti. Shodno tome »legitimno očekivanje« podnosioca ustavne žalbe moglo bi da se smatra imovinom, ukoliko bi u sudskom ili drugom postupku ostvario valjan pravni osnov u smislu Evropske konvencije... u sudskom postupku se nije odlučivalo o svojinskim pravima podnosioca žalbe, pa samim tim nije ni moglo biti povrijeđeno ovo Ustavom zajemčeno pravo. Takođe, prema ocjeni Ustavnog suda osporenim presudama, nijesu povrijeđene ni odredbe člana 1 Protokola 1 uz Konvenciju jer podnosilac ustavne žalbe nije ostvario pravo na imovinu u smislu značenja te odredbe Evropske konvencije...“.

V. ČLAN 13.

Primjer 12 - Odluka UŽ-III br.12/09 od 30. septembar 2010. godine, (pravo na korišćenje djelotvornog pravnog lijeka). Ustavni sud je usvojio ustavnu žalbu:

„...Član 6 stav 1 Evropske konvencije na području građanskih sporova garantuje da svako ima pravo da postupak koji je on pokrenuo ili koji je pokrenut protiv njega bude vođen pravično, javno, u razumnom roku, ali, prije svega, da spor ispita sud (presuda Evropskog suda za ljudska prava Ringeisen protiv Austrije, od 16.jula 1971.godine, Serija A br.13 str.45 stav 95). Pravo na pristupu sudu ne znači samo formalni već efikasan pristup sudu. Da bi nadležni organ bio efikasan, on mora obavljati svoju funkciju na zakonit i djelotvoran način što zavisi od datih okolnosti svakog pojedinačnog slučaja. Obaveza obezbjeđivanja efikasnog prava na pristup najvišim organima spada u kategoriju dužnost tj.pozitivne obaveze države (presuda Evropskog suda za ljudska prava Airey protiv Irske, od 9.oktobra 1979.godine, Serija A, broj 32, stav 25). Vrijednost predmetnog spora, u konkretnom predmetu, opredijeljena je na zadnjem ročištu glavne rasprave što je Sud prihvatio i označio u pravosnažnoj presudi, a prema kojoj je dozvoljena revizija kao varedni pravni lijek. Dakle, Vrhovni sud je svoju odluku o dozvoljenosti revizije zasnovao na pretjeranom formalizmu u tumačenju procesnih pretpostavki na pristup Vrhovnom sudu kao najvišem sudskom organu. Taj pretjerani formalizam u prvom redu dovodi do povrede prava na pravično suđenje. Nju stalna praksa Evropskog suda za ljudska prava tumači tako da primjenjivana ograničenja ne smiju spriječiti niti umanjiti pristup pravnom lijeku koji pripada podnosioca na takav način ili do takve mjere da bi sama suština toga prava bila umanjena ili oslabljena (presuda od 19.VI.2001.u predmetu

Ustavni sud je npr. nakon presude Evropskog suda u predmetu *Garzičić v. Montenegro*¹², u svim predmetima u kojima je revizija odbačena kao nedozvoljena (zbog propusta suda da pozove tužioca da u primjerenom roku opredijeli vrijednost predmeta spora), primijenjuje stav tog suda, prema kojem stranka ne može da snosi posljedice, sa pozivom na tu presudu¹³.

7. Uzimaju li drugi nacionalni sudovi takođe u obzir jurisprudenciju evropskih sudova kao posljedicu toga što ju Ustavni sud Crne Gore uzeo u obzir u svojim odlukama?

Za vršenje svojih nadležnosti Ustavni sud Crne Gore ima nezavisan mehanizam, odvojen, različit i od redovnog sudstva. Sve njegove odluke su konačne, opšteobavezne i izvršne¹⁴, što znači da ne postoji pravno sredstvo kojim se mogu mijenjati ili na drugi način osporavati, bez obzira kakvo interesno ili vrijednosno stanovište o pojedinoj, odluci imaju nosioci svih vlasti u državi. Vršanjem svojih nadležnosti Ustavni sud, kao nezavisna institucija, koja u svom radu primjenjuje norme i standarde Evropske konvencije i druge standarde međunarodnog prava o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, postaje najjači domaći mehanizam zaštite ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Kreuz protiv Poljske; presuda od 23.XI.1993.u predmetu Poitrimol protiv Francuske; presuda od 14.XII.1999. u predmetu Khalfaoui protiv Francuske; presuda od 15.II.2000.u predmetu Garcia Manibardo protiv Španjolske; presuda od 6.XII.2001 u predmetu Yagtzilar i dr. Protiv Grčke). Zakonodavac, doduše opravdano može ograničiti pravo na pravni lijek u interesu efikasnosti pravosuđa, ali propust valjane primjene takvih odredbi znači će uvijek povredu prava na pristup pravnom lijeku kada predstavlja proizvoljno tumačenje mjerodavnog prava (presuda od 12.VII.2001. u predmetu Prince Hans-Adam of Lichtenstein protiv Njemačke) ili kada podnosiocu pravnog lijeka nameće nerazmjerno ograničenje njegovog prava (presuda od 21.IX.2004.u predmetu Zwiasek Nauczycielstwa Polskiego protiv Poljske; presuda od 31.VII.2001. u predmetu Mortier protiv Francuske).U prethodnom je upravo riječ o slučaju kada sud odredbe o dopuštenosti primjenjuje „na previše formalistički način“(presuda od 28.X.2003. u predmetu Stone Court Shipping Co. Protiv Španjolske, presuda od 20.IV.2004.u predmetu Bulena protiv Češke, presuda od 25.V.2004.u predmetu Kadlec i dr.protiv Češke, presuda od 27.V.2004.u predmetu Boulougouras protiv Grčke)...“.

VI. ČLAN 1. PROTOKOLA br. 1. UZ KONVENCIJU

Primjer 13 - Odluka UŽ-III br. 314/10., 21. novembar 2012. godine (mirno uživanje imovine). Ustavni sud je usvojio žalbu:

"6...Prvi i najvažniji zahtjev člana 1 Protokola broj 1 je da svako miješanje državnog organa u mirno uživanje imovine treba da bude zakonito (Evropski sud Bivši kralj Grčke i drugi protiv Grčke (GC) br. 25701/94, st. 79 i 82, ECHR 2000-XII) i da treba slijediti legitimni cilj „u javnom interesu“.

Obustava isplate penzije podnosiocu od strane Republičkog fonda PIO predstavlja miješanje u mirno uživanje njegovo imovine (presuda Evropskog suda za ljudska prava u predmetu Lakićević i ostali protiv Crne Gore i Srbije, predstavka br.27458/06, 37205/06, 37207/06 i 33604/07, od 13. decembra 2011.godine)."

¹² Presuda od 21. septembra 2010. godine, (Predstavka br. 17931/07)

¹³ Odluka UŽ-III br. 462/10, 24. mart 2011. godine - ustavna žalba (Pravo na pristup sudu). Ustavni sud je usvojio ustavnu žalbu:

"7. Pravo na pristup sudu, nije apsolutno pravo već podliježe ograničenjima koja ne smiju narušavati samu suštinu prava i njegov legitimni cilj, a to je pristup pravnom sredstvu. Šta više, ta ograničenja, prema praksi Evropskog suda za ljudska prava, biće kompatibilna sa članom 6 stav 1 Evropske konvencije samo ako su u skladu sa relevantnim domaćim zakonima i drugim propisima, ukoliko teže ka legitimnom cilju i ukoliko postoji razuman odnos srazmjernosti između sredstava koja su upotrijebljena i cilja čijem se ostvarivanju teži (Presuda Evropskog suda za ljudska prava Golder protiv Ujedinjenog Kraljevstva, od 21.februara 1975.godine, serija A, broj 18 stav 35; Philis protiv Grčke, presuda od 27.avgusta 1991.godine, serija A, broj 209 stav 59).

Stoga, Ustavni sud ocjenjuje da podnosioci žalbe ne treba da trpe štetu zbog propusta suda da naloži podnosiocima žalbe da plate razliku između iznosa sudske takse koju su platili i iznosa koji odgovara vrijednosti predmeta spora (presuda Evropskog suda za ljudska prava Garzičić protiv Crne Gore, predstavka br.17931/07, od 21.septembra 2010.godine)."

¹⁴ član 151. st. 2. i 3. Ustava.

Stoga, dejstvo odluka Ustavnog suda Crne Gore, ima neposredne posljedice u pravnom sistemu, jer svojim odlukama faktički modifikuje zakonodavstvo i stvara nova pravna pravila u ustavnom sistemu koja posebno obavezuju nacionalne sudove.

8. Postoje li neke odluke evropskih sudova u kojima se ogleda uticaj jurisprudencije nacionalnih ustavnih sudova?

Ustavni sud nema takva saznanja.

II. INTERAKCIJA IZMEĐU USTAVNIH SUDOVA

1. Poziva li se Ustavni sud Ustavni sud Crne Gore u svojim odlukama na sudsku praksu drugih evropskih ili vanevropskih ustavnih sudova?

DA. Ustavni sud se u svojim odlukama poziva na dostupnu i relevantnu praksu evropskih ustavnih sudova, a najčešće na praksu Saveznog ustavnog suda Njemačke¹⁵.

2. Ako da, poziva li se Ustavni sud Crne Gore prvenstveno na praksu iz istog govornog područja?

Iskustvo i praksa ustavnih sudova iz istog govornog područja (regiona) veoma su značajni za ostvarivanje uloge ustavnog suda posebno u postupanju po ustavnoj žalbi. Ustavni sud preko sajtova, publikacija i kroz neposredne kontakte prati praksu ustavnih sudova iz regiona, ali se direktno ne poziva na tu praksu.

¹⁵ U-I br. 15/12. i 17/12. od 2. oktobra 2012. godine, apstraktna kontrola ustavnosti odredaba čl. 1., 3., 4., 5., 6., 7., 8., 11. i 20. Zakona o taksama na pristup određenim uslugama od opšteg interesa i za upotrebu duvanskih proizvoda i elektroakustičnih uređaja („Službeni list Crne Gore”, br. 28/12.):

“Zakonodavac je vezan načelom poreske pravednosti, koje slijedi iz člana 3 stav 1 Temeljnog zakona (.BVerfGE 13, 181 [202]). Primjena ove norme temeljnog prava svaki put počiva na upoređenju životnih odnosa, koji nisu jednaki u svim, nego uvijek u pojedinim elementima. Koji su elementi mjerodavni za životne odnose koje treba urediti kako bi se prema njima postupalo jednako ili nejednako, načelno odlučuje zakonodavac (...). Pri utvrđivanju poreskih osnova zakonodavac ima široku slobodu odlučivanja. Ona završava tek tamo gdje jednako ili nejednako postupanje prema regulisanim činjeničnim stanjima više nije spojivo s načinom posmatranja koji je usmjeren prema zamisli pravde, gdje, dakle, nedostaje očigledan razlog za jednako ili nejednako postupanje. Savezni ustavni sud provjerava samo poštovanje ovih vanjskih granica zakonodavčeve slobode (zabrana proizvoljnosti), ali ne je li zakonodavac u konkretnom slučaju pronašao najsvrsishodnije, najracionalnije i najpravednije rješenje.” (¹⁵BVerfGE 26, 302 (Einkommensteuergesetz) - rješenje Drugog senata od 9. jula 1969. - 2 BvL 20/65, u postupku ocjene člana 23. stav 1. Zakona o porezu na dohodak u verziji od 15. avgusta 1961. /BGBl. I, s. 1254/). Odgovor na pitanje: "gdje u pojedinostima prolaze granice podnošljivosti (Grenze der Zumutbarkeit) i u kojem je obimu vlasnik na nepodnošljiv način (in unzumutbarer Weise) pogođen normom koja je predmet provjere, može ostati otvoreno" (BVerfGE 100, 226 /Denkmalschutz/ - rješenje Prvog senata od 2. marta 1999. - 1 BvL 7/91, [93]).”

3. U kojim se pravnim područjima (građansko pravo, krivično pravo, javno pravo) Ustavni sud Crne Gore poziva na praksu drugih evropskih ili izvanevropskih ustavnih sudova?

U svim oblastima prava, ukoliko je praksa relevantna za konkretan predmet.

4. Imaju li odluke Ustavni sud Crne Gore znatnog utjecaja na jurisprudenciju stranih ustavnih sudova?

Ustavni sud Crne Gore nema pokazatelja uticaja njegovih odluka na jurisprudenciju stranih ustavnih sudova.

5. Postoje li neki oblici suradnje koji nadilaze međusobno priznavanje sudskih odluka?

Saradnja i razmjena iskustava s drugim ustavnim sudovima se ostvaruje kroz bilateralnu suradnju s ustavnim sudovima, posebno sa sudovima iz regiona. Sud takođe ima veoma dobru saradnju sa Venecijanskom komisijom, u kojoj Crna Gora ima aktivnog člana. Ustavni sud ima veoma dobru irazvijenu saradnju sa Misiji OSCE-a u Crnoj Gori, član je Konferencije evropskih ustavnih sudova, i Svjetske konferencije ustavnog sudstva. Predstavnici Suda učestvuju na konferencijama i drugim skupovima koje organizuju navedena tijela i organizacije, na kojima imaju izlaganja o pitanja koja su od značaja za vršenje nadležnosti ustavnog suda. Pored toga, Ustavni sud u okvirima međunarodnih tijela i strukovnih asocijacija i na regionalnom nivou saradjuje sa više ustavnih sudova Evrope, kako multilateralno, tako i na bilateralnom planu.

III. INTERAKCIJE IZMEĐU EVROPSKIH SUDOVA U PRAKSI USTAVNIH SUDOVA

1. Ima li pozivanje na pravo Evropske unije ili na odluke Evropskog Suda pravde u sudskoj praksi Evropskog suda za ljudska prava uticaja na praksu Ustavnog suda Crne Gore?

2. Na koji način praksa ustavnih sudova utiče na odnos između Evropskog suda za ljudska prava i Evropskog Suda pravde?

3. Utiču li razlike između sudske prakse Evropskog suda za ljudska prava, s jedne strane, i Evropskog suda pravde, s druge strane, na praksu Ustavnog suda Crne Gore?

Odgovor pod 1., 2, i 3.: Ustavni sud Crne Gore nema pokazatelja takvog uticaja.